

שיטות מחקר כמותניות תואר שני קרימינולוגיה תשפ"ב

מרצה: דר' לליב אגוזי

legozi@univ.Haifa.ac.il

פשיעה

סך תיקים כללי- בשנת 2020 חלה ירידה של 4.5% בכמות תיקי החקירה שנפתחו (פ"א, ט' ו-ט"מ) בהשוואה לשנת 2019; בשנת 2020 נפתחו 287,127 תיקים, לעומת 300,666 תיקים שנפתחו בשנת 2019.

- **סך פשיעה לאלף תושבים** - שיעור הפשיעה המדווחת בשנת 2020 ממשיך במגמת הירידה הרציפה בעשור האחרון והינו 30.4 תיקים לאלף תושבים.

- **כתבי אישום ללא הסדר מותנה** - בשנת 2020 חלה עלייה של 0.2% בשיעור הגשת כתבי אישום מכלל התיקים שנפתחו בהשוואה לשנת 2019; בשנת 2020 הוגשו כתבי אישום ב- 44,015 תיקים מתוך 287,127 תיקים שנפתחו (15.3%), לעומת שנת 2019, בה הוגשו כתבי אישום ב- 45,367 תיקים מתוך 300,666 תיקים שנפתחו (15.1%).

- **תיקים עם הסדר מותנה** - בשנת 2020 הופקו 5,007 הצעות להסדר מותנה לפי שנת הפקת ההצעה. בשנת 2020 נחתמו 3,874 חוזים של הסדר מותנה לפי שנת חתימת חוזה.

- **תיקים גלויים** - אחוז התיקים הגלויים מכלל התיקים בשנת 2020 הינו 59.22%, לעומת 56.31% תיקים גלויים בשנת 2019. מדובר על עלייה של 2.91% באחוז התיקים הגלויים.

- **עבירות אלימות:**

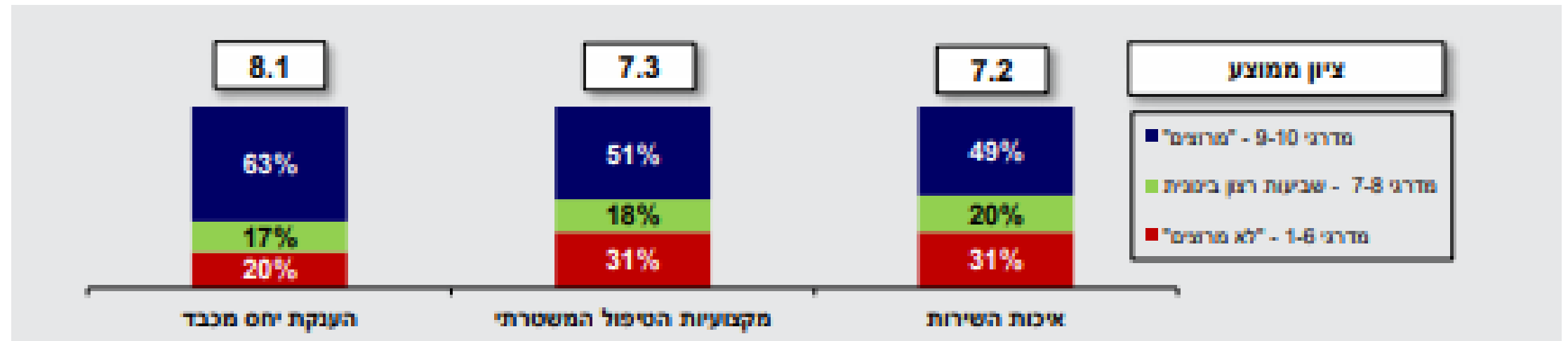
- **עבירות איומים** - בשנת 2020 נפתחו 56,042 תיקים בגין עבירות איומים, לעומת 52,160 תיקים שנפתחו בשנת 2019. זוהי עלייה של 7.4%.

מה אפשר ללמוד
מהנתונים המוצגים?
מה ההבדלים ביניהם?
איזה שאלות מעלים?
למה בודקים אותם?
למה מפרסמים אותם?

נספח ב' – פירוט תוצאות סקר אזרחים

א. תפיסת השירות המשטרתי המצולם:

מחקר לשם מה?

- הרחבת והעמקת הידע וההבנה שלנו לגבי החברה והתנהלותה ולגבי יחידים והתנהלותם.
- הערכת מצב. בסיס למדיניות, תכניות עבודה, תכניות התערבות, הדרכה, קבלת החלטות ועוד.
- בחינת אפקטיביות של פעילויות (המדינה, הארגון, היחידה, הצוות, האדם).
- סיפוק סקרנות טבעית, מענה על שאלות שמעניינות אותנו.

מטרות הקורס

רכישת היכולות הבאות:

התאמה בין שאלות המחקר
לסוגי משתנים ומערכי מחקר.

זיהוי, הבנה ויכולת הסקה של
נתוני מחקרים

הכנת הרקע למחקר עצמאי
בסמינר

מבנה הקורס

מה? - על איזה שאלות ניתן לקבל מענה במחקר במדעי החברה? מה תוקפו

של המענה ואיזה מסקנות ניתן להסיק ממנו?

איך בודקים? שיטות איסוף נתונים, סוגי מערכי מחקר.

איך מנתחים ומציגים את הנתונים? שיטות ניתוח (חי בריבוע, T , ANOVA,

מתאם, רגרסיה, תיווך ומיתון), הצגת נתונים והבנת הממצאים ומשמעותם.

תוכנית הקורס

תוכן	תאריך	
מטרות ועקרונות מחקר מדעי, בניית שאלת מחקר.	12.10.21	שיעור 1
משאלת מחקר להשערות מחקר. משתנה מנבא ומשתנה מנובא, משתנה תיאורטי ומשתנה אופרציונלי. מטלה במודל .	19.10.21	שיעור 2
סולמות משתנים	26.10.21	שיעור 3
בניית שאלון מחקר, מהימנות אלפא קרונברך, מהימנות בין שופטים, ניתוח גורמים EFA, CFA מטלה במודל	2.11.21	שיעור 4
תוקף מבנה, תוקף מתכנס, תוקף מבחן	9.11.21	שיעור 5
תוקף חיצוני תוקף המסקנה הסטטיסטית מבחנים סטטיסטיים: חי בריבוע, טי לבלתי תלויים ולתלויים	16.11.21	שיעור 6
ANOVA, מתאם פירסון, רגרסיה לינארית, רגרסיה לוגיסטית.	23.11.21	שיעור 7
תיווך ומיתון מטלה במודל	30.11.21	שיעור 8
מערכי מחקר ושיטות איסוף נתונים	7.12.21	שיעור 9
מערכי ניסוי, איומים על תוקף המסקנה הסטטיסטית ופתרונות.	14.12.21	שיעור 10
מערכי ניסוי, איומים על תוקף המסקנה הסטטיסטית ופתרונות.	21.12.21	שיעור 11
קריאת מחקרים עם ניתוחים מורכבים ומטה-אנליזה.	28.12.21	שיעור 12
השלמות, סיכום וחזרה למבחן	4.01.22	שיעורים 13-14

הערכה

ציון הקורס יורכב מ:

שלוש עבודות תרגול שבועיות ערכן הכולל 30% מהציון (עובר לא עובר)

מבחן סוף קורס 70% מהציון.

המבחן עם חומר פתוח יכלול שאלות מסוגים שונים (פתוחות, סגורות, ניתוח ממצאים ועוד).

מחקר במדעי החברה בוחן קשרים בין תופעות

מטרתו להסביר תופעות חברתיות ו/או לנבא התנהגויות
חברתיות.

הקשר יכול להיות קשר של סיבה ותוצאה - משתנה א' גרם למשתנה ב'.

למשל, יוסי העליב את שני ושני קיללה אותו.
עלבון - משתנה א', קללה - משתנה ב'

מה הסיכוי שהעלבה תגרור קללה - מה שיעור האנשים שיקללו אם מעליבים אותם?
מה עצמת הקשר?

באיזה תנאים הסיכוי הזה יגבר או יפחת? - מהם הגורמים המתערבים בקשר.
האם יש גורמים נוספים אחרים שיסבירו את הקללה?

הקשר יכול להיות קשר הדדי כאשר לא ברור מי הסיבה ומי התוצאה

למשל, מחקר מראה שיש קשר חיובי בין טיב השירות שניתן לבין שביעות הרצון של נותן השירות במקום עבודתו.

➤ יתכן שעובד שבע רצון נותן שירות יותר טוב כי הוא בעל מוטיבציה רבה יותר.

➤ יתכן גם שעובד שנתן שירות טוב, מרגיש בעל יכולת ומשמעותי ולכן הוא שבע רצון יותר.

לא ידוע מי גרם למי אבל אנחנו מצפים שאם בדקנו שביעות רצון של שוטרים בתחנה מסויימת, אז נמצא גם שאזרחים נורמטיביים שפנו לשירות מהתחנה הם יותר שבעי רצון מהשירות (לעומת תחנה בעיר אחרת למשל).

עקרונות המחקר במדעי החברה

- התיאוריה מתבססת על תצפיות וניסיון קודם, שחוקרים יצרו מהם הכללה

תיאוריה

- ההשערות מספקות ניבוי מוקדם לתוצאות. השערה שקיבלה אישוש מהנתונים מחזקת את התיאוריה.
- השערה צריכה להיות מנוסחת באופן שתוכל לקבל תשובה חיובית-אישוש או שלילית - הפרכה.

ניבוי קשר
- השערות

- יכולת שחזור

- עקרון ההפרכה – רעיון הוא מדעי רק אם ניתן לתכנן מבחן שעשוי להפריך את הרעיון.

מערך
מחקר

תוצאות
ומסקנות

מבוא

שיטה

ממצאים
דיון

על פי הממצאים מעדכנים את התיאוריה

BACKGROUND

Individuals involved with the criminal justice system have increased health needs and poor access to primary care.

OBJECTIVE

To examine hospital and emergency department (ED) utilization and related costs by individuals with recent criminal justice involvement.

DESIGN

Cross-sectional survey.

PARTICIPANTS

Non-institutionalized, civilian U.S. adult participants ($n = 154,356$) of the National Survey on Drug Use and Health (2008–2011).

MAIN MEASURES

Estimated proportion of adults who reported past year 1) hospitalization or 2) ED utilization according to past year criminal justice involvement, defined as 1) parole or probation, 2) arrest without subsequent correctional supervision, or 3) no criminal justice involvement; estimated annual expenditures using unlinked data from the Medical Expenditure Panel Survey.

KEY RESULTS

An estimated 5.7 million adults reported parole or probation and an additional 3.9 million adults reported an arrest in the past year. Adults with recent parole or probation and those with a recent arrest, compared with the general population, had higher rates of hospitalization (12.3 %, 14.3 %, 10.5 %; $P < 0.001$) and higher rates of ED utilization (39.3 %, 47.2 %, 26.9 %; $P < 0.001$). Recent parole or probation was an independent predictor of hospitalization (adjusted odds ratio [AOR], 1.21; 95 % confidence interval [CI], 1.02–1.44) and ED utilization (AOR, 1.35; 95 % CI, 1.12–1.63); Recent arrest was an independent predictor of hospitalization (AOR, 1.26; 95 % CI, 1.08–1.47) and ED utilization (AOR, 1.81; 95 % CI, 1.53–2.15). Individuals with recent criminal justice involvement make up 4.2 % of the U.S. adult population, yet account for an estimated 7.2 % of hospital expenditures and 8.5 % of ED expenditures.

CONCLUSIONS

Recent criminal justice involvement is associated with increased hospital and ED utilization and costs. The criminal justice system may offer an important point of contact for efforts to improve the healthcare utilization patterns of a large and vulnerable population.

KEY WORDS: vulnerable populations, emergency medicine, hospital medicine, health care costs

מבנה המאמר

רקע תיאורטי המוביל להשערות

שיטת המחקר:
מערך המחקר, משתתפים, מדדים

ממצאים:
אופן הניתוח והתוצאות

דיון:
מסקנות הממצאים ומשמעותן

מה בודקים? שאלת המחקר

מטרת המחקר קובעת את שאלת המחקר.

אם המטרה היא תפקוד אזרחי טוב, שאלת מחקר שיכולה לעלות היא מה אחוז האזרחים נותני אמון במשטרה, שהוא מיטבי למניעת פשיעה? (אם יש כזה?)

א. סקר אמון ועמדות הציבור

- 54% מאזרחי ישראל נותנים אמון במשטרה ו- 52% מרוצים מתפקודה.
- 71% מאזרחי המדינה חשים ביטחון אישי באיזור מגוריהם.
- 79% מהאזרחים מוכנים לסייע למשטרה.
- 21% מהאזרחים סבורים כי במהלך השנה האחרונה חסר תפקוד המשטרה באיזור מגוריהם.
- 18% ממשקי הבית נפגעו מעבירה כלשהיא באזור מגוריהם; ירידה של כ-2% בהשוואה לאשתקד.
- 78% מהנפגעים דיווחו למשטרה על הפגיעה, כאשר 100 פנו למוקד 100; עלייה של 2% בשיעור הדיווח.

אם המטרה היא הגברת אמון הציבור במשטרה שאלת מחקר שיכולה לעלות היא מה מבחין בין הנותנים אמון לאלה שאינם נותנים אמון?

משאלת המחקר בונים את השערות המחקר על בסיס תיאוריה

השערת המחקר עולה משילוב של התבוננות בתופעות חברתיות ומקבלת ביסוס מתוך תיאוריות קיימות שנחקרו.

השערת המחקר יכולה לעלות גם מתוך פער שעולה בתיאוריות, ממצאי מחקרים שלא תאמו לתיאוריה או התנגשות בניבויים של שתי תיאוריות שונות.

שאלת מחקר: מה הקשר בין תחושת ערך עצמי לבין התנהגות תוקפנית ?

על פי התיאוריה של רוזנברג ערך עצמי Self-Esteem גבוה מנבא יציבות רגשית והתנהגות חברתית מווסתת. אבל מנגד מחקרים על נרקיסיזם העלו שנרקיסיסטים מקבלים ערכים גבוהים בשאלון Self-Esteem וגם מראים תגובות תוקפניות יותר מהממוצע לאיום על ערכם. (לדוגמה, מחקרים של רוי באומייסטר)

פער או חוסר התאמה בין ניבויי התיאוריה לתצפיות מחקריות הוביל לעדכון התיאוריה על ידי הבחנה בין תחושת ערך עצמי אמיתית (יש התאמה בין הפנים לדיווח החיצוני) לתחושת ערך עצמי לא תואמת (אין התאמה בין מה שאדם מרגיש למה שהוא מראה כלפי חוץ).

משאלת המחקר החדשה ועדכון התיאוריה עולה השערת מחקר:

אנשים עם תחושת ערך עצמי לא תואמת יגיבו לאיום על ערכם בתוקפנות רבה יותר מאשר אנשים עם תחושת ערך עצמי תואמת.

לאחר יותר מ-20 שנה של מחקר מסקנתו של רוי באומייסטר היתה: תעזבו את הערך העצמי הויסות העצמי משמעותי יותר לניבוי התנהגות.

הסברים תיאורטיים לתופעת העונתיות

מחקרים בנושא פשיעה עונתיות מתבססים על שתי מסגרות תיאורטיות מובחנות- גישת ה"פעילויות השגרתיות" (Routine Activities Theory) ותיאוריית ה"טמפרטורה-תוקפנות" (Temperature-Aggression Theory). להלן יוצגו עיקרי שתי התיאוריות וההסברים השונים שהן מספקות לשונות העונתית בפשיעה.

תיאוריית הפעילויות השגרתיות

תיאוריית הפעילויות השגרתיות מהווה תיאוריה מרכזית במחקר אודות עונתיות בפשיעה, ומשתייכת לזרם ה"הזדמנויות" לפשיעה¹⁴. בהדגישה את ההיבטים הסביבתיים והמצביים המניעים את העברין, התיאוריה מנבאת את ההסתברות לפשיעה על בסיס שינויים בסביבתו ובשגרת יומו של הפרט¹⁵. ביסודה, מניחה התיאוריה שפעילויותיהם של רוב האנשים מתנהלות על פי דפוס חוזר וסדיר שהופך לחלק קבוע ובלתי נפרד מחיי היומיום שלהם. כאשר חלים שינויים בסביבת חייהם, שגרת יומם ודפוסי התנהגותם הקבועים של אנשים משתנים אף הם. למצבים מעין אלה השפעה על ההסתברות להתרחשותן של עבירות¹⁶. תיאוריית ה"פעילויות השגרתיות" גורסת כי עבירה מתרחשת כאשר שלושה תנאים הכרחיים מתקיימים במקביל: (א) עברין בעל מוטיבציה לבצע פשע (ב) מטרה/מושא עבירה מתאימה (ג) היעדר גורם אוכף/מפקח¹⁷.

תיאוריית הטמפרטורה- תוקפנות

מדובר בתיאוריה פסיכולוגית שפותחה לראשונה על ידי המלומד קווטלט במאה ה-19, וביסודה מונחת הטענה, כי טמפרטורה גבוהה מעוררת באנשים אי-נוחות ומגדילה את רמות התסכול שלהם, מצב אשר מוביל להתנהגות תוקפנית²⁰. לתיאוריית הטמפרטורה-תוקפנות מספר גרסאות שונות, אך כולן מנבאות עלייה בשיעור עבירות האלימות בחודשי הקיץ, בשל עוצמות החום והלחות הגבוהות בתקופה זו.

נקודת ההשקפה המשמעותית של תיאוריה זו עם תיאוריית הפעילויות השגרתיות, היא ששתיהן טוענות לעלייה בשכיחות עבירות האלימות בעונת הקיץ, אם בשל תכיפות האינטראקציות הבינאישיות המוגברת (תיאוריית הפעילויות השגרתיות) ואם בשל הטמפרטורות הגבוהות (תיאוריית הטמפרטורה-תוקפנות). אולם, התיאוריות נבדלות זו מזו במספר אופנים חשובים. ראשית, בעוד שתיאוריית הפעילויות השגרתיות מאמצת פרספקטיבה חברתית-סביבתית ביחס לעונתיות בפשיעה, וטוענת כי שינויים חיצוניים מפרים דפוסי פעילות סדירים ומביאים להתנהגות עבריינית, הרי שתיאוריית הטמפרטורה-תוקפנות מספקת הסבר פסיכולוגי לתנודתיות בעבירות אלימות, והוא עלייה בעוררות השלילית של הפרט (המתבטאת באי-נוחות ובתסכול) בימי הקיץ החמים. יתר על כן, תיאוריית הטמפרטורה-תוקפנות אינה מתייחסת למשתנים עונתיים נוספים מלבד מזג האוויר, ולכן לא ניתן לנבא באמצעותה שינויים בעבירות רכוש²¹.

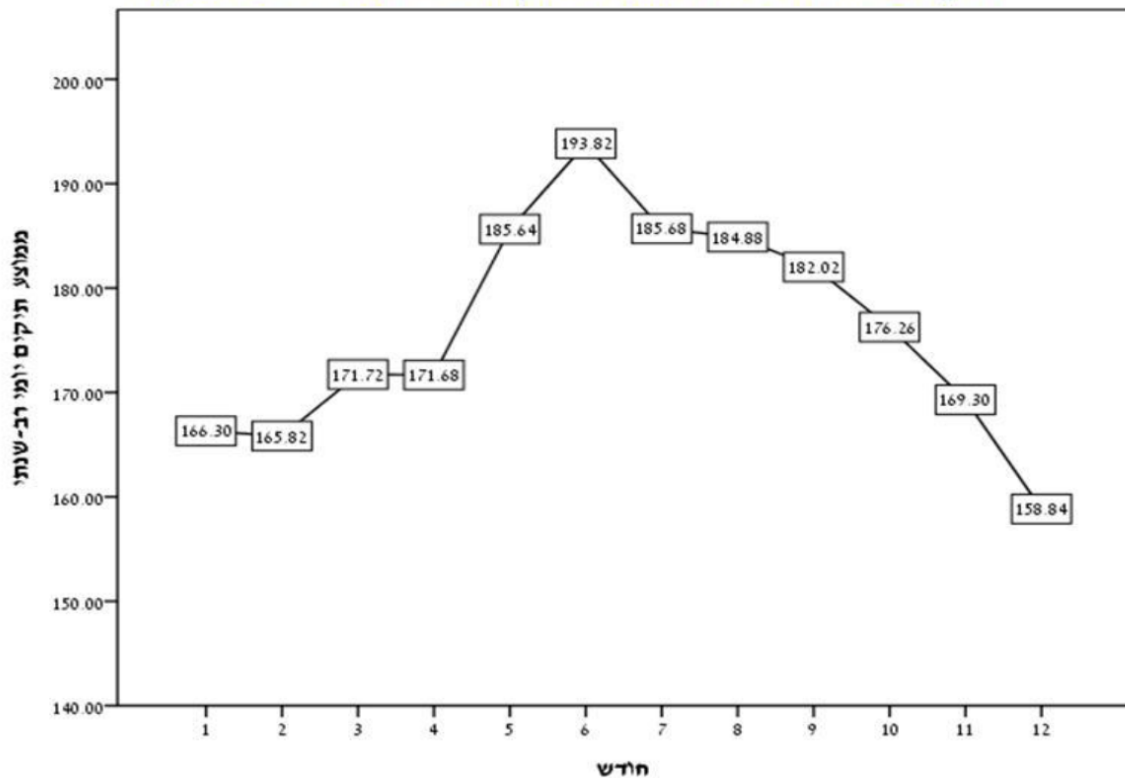
השערת מחקר אפשרית:
עבירות אלימות נפוצות יותר
בעונה החמה מאשר בעונות
הקרות.

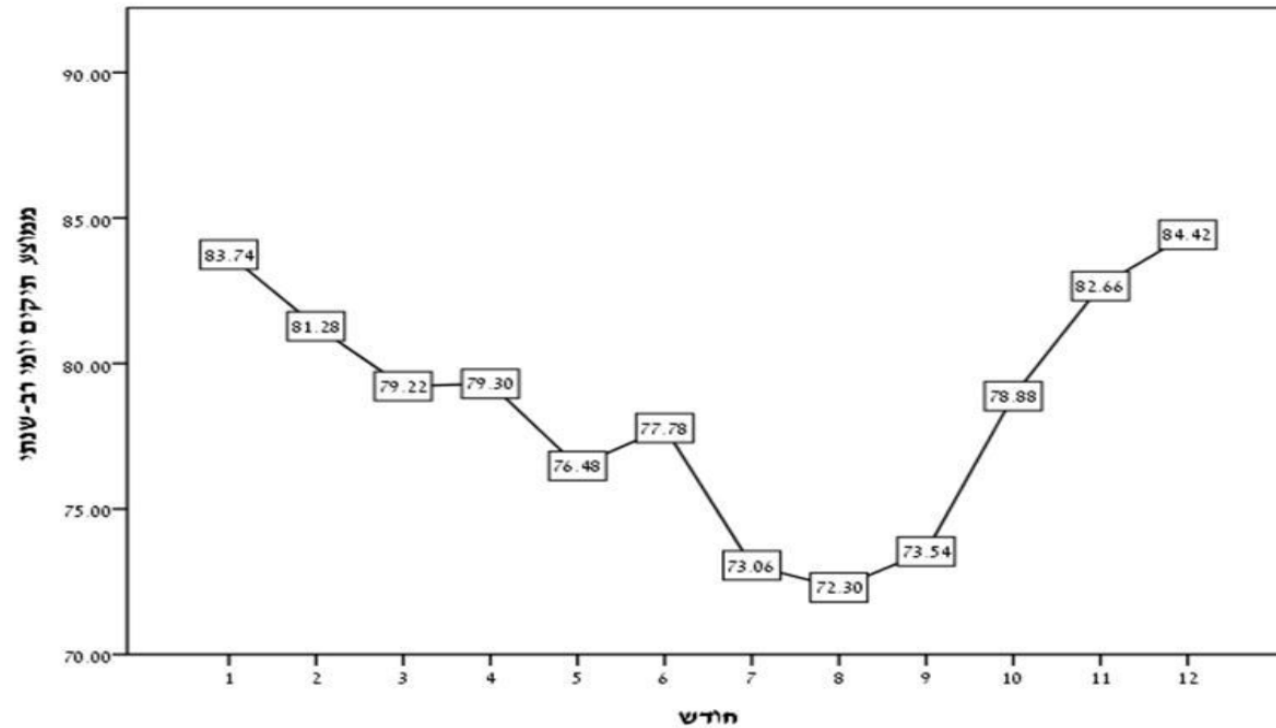
הממצאים

(כדי לספק את הסקרנות. חלק זה יילמד בסוף הקורס)

היקף עבירות האלימות הגופנית לאורך חודשי השנה לשנים הנסקרות

היקף ההתפרצויות לבתי דירה לאורך חודשי השנה בשנים הנסקרות

איך ניתן לקבל מענה לשאלת המחקר?

➤ תיאורטית שאלת המחקר מכתיבה את מבנה המחקר.

➤ מעשית, פעמים רבות המציאות מגבילה את שאלות והשערות המחקר שנוכל לתת להן מענה תקף.

למשל:

האם אלימות במשפחה גורמת לילדים להפוך לעבריינים בבגרותם?

לא ניתן ברמה האתית וברמה המעשית (ומסיבות רבות נוספות) לבחור באופן אקראי ילדים את מחציתם לחשוף לאלימות במשפחה ואת מחציתם לא לחשוף לאלימות ולבדוק אחרי 20 שנה מה שיעור העבריינים ביניהם.

נדרשת התאמה בין שאלת המחקר והשערות לבין אופן ביצוע המחקר

- אוכלוסיית המחקר.
- אופן הדגימה.
- שיטת המחקר.
- משתני המחקר.
- ניתוח הנתונים.

כל אלה הם פועל יוצא של שאלת המחקר והשערות המחקר
וחייבים להיות בהתאמה להן.

ככל שכל חלקי המבנה, הביצוע והניתוח של נתוני המחקר בהתאמה
רבה יותר לשאלת המחקר, כך נוכל להגיד שהמחקר תקף יותר.

תוקף המחקר

עד כמה ניתן לסמוך על תקינות ממצאי המחקר ומסקנותיו
ולהכלילם למצבים אחרים

ארבעה סוגי תוקף:

- תוקף פנימי.
- תוקף מבנה.
- תוקף המסקנה הסטטיסטית.
- תוקף חיצוני.

נלמד כל אחד מסוגי התוקף בחלק הרלוונטי במבנה המחקר.

